MACBETH

WILLIAM SHAKESPEARE

Türkçesi:
Tamer Gülbek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1950
EDEBÎ ESERLER: 1001

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-489-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

William Shakespeare: Şair, oyun yazarı ve tiyatro oyuncusu olan Shakespeare, birçokları tarafından İngiliz dilinin ve dünyanın en iyi oyun yazarı sayılır. İngiltere'nin ulusal şairi ve "Avon'un Ozanı" olarak da bilinir. Günümüze ulaşan eserleri, bazı ortaklaşa yazılanlarla birlikte otuz sekiz oyun, yüz elli dört sone, iki uzun anlatı şiiri ve birkaç kaynağı belirsiz şiirden oluşur. Oyunları bütün büyük dillere çevrilmiş ve diğer büyük tiyatro yazarlarının oyunlarından çok daha fazla sahnelenmiştir.

Shakespeare, 26 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu ve orada büyüdü. On sekiz yaşında, Anne Hathaway ile evlendi ve üç çocuğu oldu: Susanna, ikizler Hamnet ve Judith. 1585 ile 1592 arası, Londra'da bir aktör, yazar ve Lord Chamberlain's Men (sonraki adı King's Men) adında bir tiyatro şirketinin sahibi olarak başarılı bir kariyere başladı. 23 Nisan 1616'da ölmeden üç yıl önce 1613'te, kırk dokuz yaşındayken emekli olup Stratford'a döndüğü biliniyor. Shakespeare'in kişisel yaşamına dair bazı kayıtlar günümüze ulaşmıştır. Fiziksel görünüşü, cinsel yönelimi, dinî inançları ve başkaları tarafından yazılıp ona atfedilen eserler olup olmadığı hakkında önemli tahminler yürütülmüştür.

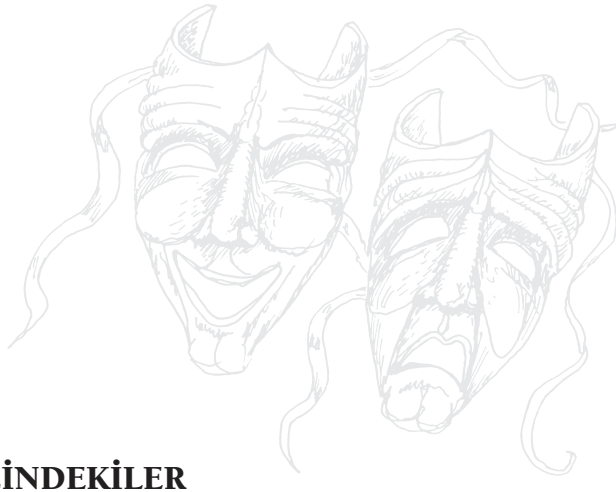
Shakespeare, bilinen eserlerinin çoğunu 1589 ile 1613 yılları arasında üretti. İlk oyunları çoğunlukla komedi ve tarihî oyunlardı, bu türlerle on altıncı yüzyıl sonunda kültür ve sanatın zirvesine yükseldi. Daha sonra 1608'e kadar trajedilere yöneldi, İngilizcenin en iyi ürünlerinden bazıları kabul edilen *Hamlet, Kral Lear, Othello* ve *Macbeth*'i bu dönemde yazdı. Son yıllarında, dram olarak da bilinen trajikomedilerini yazdı ve diğer oyun yazarlarıyla ortak işler yaptı.

Oyunları bugün popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Tamer Gülbek: 1965 yılında Ankara'da doğdu. 1983'te Kuleli Askerî Lisesinden, 1988'de ise Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İlk şiiri 1998'de *Varlık*'ta yayımlandı. Şiirleri, şiir çevirileri ve şiir üzerine yazılarıyla çeşitli edebiyat dergilerinde ve antolojilerde yer aldı.

Kitapları: ***Şiir***: *Zefiran* (2008), *Suda Tuhaf Hareketler* (2009), *Güven Park* (2010), *Yabancı Dil* (2013), *Tümünü Görüntüle* (2018); ***Eleştiri/Deneme***: *Şiirle Tutulan* (2010); ***Çeviri:*** Alfred Lord Tennyson'dan *Enoch Arden* (2018), Henry W. Longfellow'dan *Kölelik Şiirleri* (2020), Wilfred Owen'dan *Savaş Şiirleri* (2020), Lord Byron'dan *Genç Harold'ın Yolculuğu* (2021), *Manfred* (2022) ve *Sardanapalus* (2022), Edgar Lee Masters'dan *Spoon River Antolojisi* (2022), Robert Burns'den *Ey İskoçlar!* (2022), William Shakespeare'den hepsi 2023'te yayımlanan *Hamlet*, *Kral Lear*, *Othello* ve *Macbeth*.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ • 9

William Shakespeare (1564–1616) • 11

Shakespeare'in Oyunları (Kronolojik Liste) • 15

Macbeth'e Giriş • 17

MACBETH

BİRİNCİ PERDE • 25

İKİNCİ PERDE • 53

ÜÇÜNCÜ PERDE • 75

DÖRDÜNCÜ PERDE • 103

BEŞİNCİ PERDE • 131

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ

Yalnızca İngiliz edebiyatının değil aynı zamanda dünya edebiyatının da gelmiş geçmiş en ünlü isimlerinden birisi olan William Shakespeare'in bu şöhretini özellikle yazdığı dört tragedyaya borçlu olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar, herhangi bir sıra gözetmeksizin, *Hamlet, Macbeth, Othello* ve *Kral Lear*'dır. Bu oyunları her ne kadar belli bir önem sırasına koyamasak da *Hamlet*'in diğerlerine göre ünde belki bir ölçüde öne çıktığını teslim edebiliriz. Ancak muhtelif zamanlarda muhtelif eleştirmenler diğerlerini de teker teker Shakespeare'in en önemli oyunu veya tragedyası saymışlardır.

Hangisi daha önemli veya daha büyük tartışmasına girmeden soğukkanlı bir tarafsızlıkla bakıldığında bu oyunların ortak özelliklerinin, insanlığın ortak duygularını zamanlar üstü biçimde ve son derece etkin bir kurgu ve dil kullanımıyla ele almaları ve iletmeleri olduğu görülür. Her bir oyundan önce yazarın ve oyunların geçmişiyle ve ayrı ayrı önemleriyle ilgili bilgileri paylaştım. Bu ön sözde ise bu çeviriye neden giriştiğimi ve çeviri sürecinde neler yaşadığımı kısaca anlatmak isterim.

Benim Shakespeare'le tanışmam 1980'lerde üniversite sıralarında oldu. Birinci sınıfta iken çok değerli hocam Jale Parla sayesinde Shakespeare'in soneleriyle, üçüncü ve dördüncü sınıfta ise, yine çok değerli hocam rahmetli Ercüment Atabay sayesinde yazarın tiyatro oyunlarıyla tanıştım. Hatta yalnızca tanışmakla kalmadım, oldukça içli dışlı oldum, diyebilirim. Özellikle *Hamlet*'i ve *Kral Lear*'ı öyle ayrıntılı çalışmıştık ki neredeyse bütün repliklerini dize dize belleğimize önemleri ve göndermeleriyle birlikte nakşetmiştik. Sınavlarda verilen on alıntının, kimin kime hangi sahnede söylediği sözler olduğunu ve bu sözlerin oyunun içindeki önemini yazmamız istenirdi. Tabii o harala gürele içinde bu eserlerin bütün edebiyat sahnesi içindeki yerini tam olarak anlamamız mümkün değildi. Ancak aradan yıllar geçtikten sonra, edebiyatla ve özellikle de şiirle haşır neşir olup piştikçe bu oyunların nasıl devasa yapıtlar olduğunu, insanlık tarihinde nasıl birer dikilitaş gibi anıtlaştıklarını idrak etmeye başladım. Böylelikle cesaretimi ve birikimimi toplayana dek bunları Türkçeye çevirmeyi kafamda bir yere görev olarak iliştirdim. Nihayet bu sene, bu kitabın editörü sevgili Göktürk Ömer Çakır'ın da teşviki ve yüreklendirmesiyle bu zorlu ödevi ele almaya karar verdim.

Tabii ki bu dört tragedyanın önceden yapılmış Türkçe çevirileri zaten mevcuttu. Üstelik bu çevirilerin hemen hepsi son derece yetkin kalemlerce hiçbir fahiş hataya yer vermeyecek derecede özenle yapılmıştı. O hâlde benim bu işe girişmem kendi

içinde bir iddiayı barındırmalıydı. Doğruyu söylemek gerekirse bu iddia çeviriler ilerledikçe kafamda netleşmeye başladı. Gelinen noktadan geri dönüp baktığımdaysa şunu gördüm: Daha önce okumuş olduğum çevirilere göre benim çevirilerim okuma zorluğunu bir nebze azaltarak diyalogların birbirini takibini kolaylaştırmış, bir anlamda okuma akışını hızlandırmıştı. Bunun bir nedeni Türkçenin belki daha güncel bir versiyonunu kullanmış olmamsa bir diğer nedeni çeviride kaynak metne kelimesi kelimesine bir sadakat göstermemiş olmamdı. Oysa normal şartlarda, ya da çağdaş bir metin söz konusu olduğunda, yazarın sözünün birebir aktarılmasından yana bir anlayışa sahip olduğumu söylemeliyim. Ancak bu durum Shakespeare dönemi İngilizcesi için maalesef geçerli olamıyor. Kelimesi kelimesine çeviri burada tuhaf karşılıklarla sonuçlanabiliyor. Bu yüzden yapıdan ziyade anlam odaklı bir çeviri anlayışını kullanmaya özen gösterdim. Bu hedefe yönelik olarak da gerekli yerlerde küçük müdahaleler yapmaktan imtina etmeden diyalogların doğal akışını korumaya çalıştım. Akışı aksatmamaya yönelik geliştirdiğim başka bir yöntem de gereksiz dipnotlardan kaçınmak oldu. Dipnotlarla okumayı sekteye uğratmamak adına çoğunlukla orada verilen bilgiyi metnin içine yedirme yöntemini tercih ettim. Örneğin, "Üç cadı Hecate ile buluşur" cümlesindeki Hecate'ye dipnot açmak yerine "Üç cadı Tanrıçaları Hecate ile buluşur" demeyi veya "Acheron" kelimesini kullanıp dipnotla açıklamak yerine metinde doğrudan "cehennem ırmağı" tamlamasını kullanmayı yeğledim. Başka bir çeviride ve başka bir bağlam içinde Acheron'u Acheron olarak bırakmayı tercih edebilirdim. Ancak bu metinde bu adın tarihsel bir göndermeden çok bir imge oluşturmak için kullanılmış olduğunu değerlendirdim ve tercihimi bu yönde kullandım.

Türkçeleştirdiğim bu dört tragedya da (*Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear*) Shakespeare'in diğer oyunları gibi manzum oyunlardır. Özellikle kahramanların kendi kendilerine konuştukları ve dramatik yönü çok güçlü olan *soliloquy*lerde ("to be or not to be" gibi uzun tiratlar) şiirsel dil çok ön plandadır. Dolayısıyla hem bu bölümlerde hem de genel olarak oyunların bütününde az ya da çok şairliğimin getirdiği avantajdan faydalanmışımdır, diye düşünüyorum. Tabii ki buna ve çevirilerin bütünsel başarılarına karar verecek merci her zamanki gibi okur olacaktır. Gönülden uğraş verdiğim ve bir nevi aldığım eğitimin bir kefareti olarak düşündüğüm bu Shakespeare tercümelerimin okur nezdinde de olumlu bir karşılık bulması en büyük temennimdir. Herkese keyifli okumalar dilerim.

Tamer Gülbek
İzmir, Kasım 2022.

William Shakespeare (1564–1616)

William Shakespeare, 23 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu. John Shakespeare ve Mary Arden'ın oğlu olan William'ın, Stratford'daki King Edward VI Gramer Okulu'nda eğitim gördüğü, burada Latinceyle beraber biraz da Yunanca öğrendiği ve Romalı oyun yazarlarının oyunlarını okuduğu tahmin ediliyor. Babası John Shakespeare deri, yün ve tahıl tüccarıydı. Annesi Mary Arden ise bir çiftçinin kızıydı. William 1582'de henüz on sekiz yaşındayken, kendisinden sekiz yaş büyük olan Anne Hathaway ile evlendi. İki kızları oldu: 1583 doğumlu Susanna ve 1585 doğumlu Judith. Judith'in ikizi olarak dünyaya gelen oğlu Hamnet ise on bir yaşındayken hayata veda etti.

Shakespeare'in 1585 ve 1592 arasındaki faaliyetleri hakkında çok az şey biliniyor. Londralı oyun yazarı Robert Greene 1592'de yayımladığı *A Groatsworth of Wit, Bought with a Million of Repentance* adlı kitapçıkta onun aktörlük ve oyun yazarlığı yaptığına işaret ediyor. Shakespeare bu dönemde bir okulda öğretmenlik de yapmış olabilir, ancak 1585'ten hemen sonra aktörlük eğitimi için Londra'ya gitmiş olması daha olası görünüyor. Veba nedeniyle, Londra tiyatroları Haziran 1592 ile Nisan 1594 arasında çoğunlukla kapalıydı. Bu dönemde Shakespeare'in muhtemelen hamisi olan Southampton kontu Henry Wriothesley'den edindiği küçük bir geliri vardı ve ilk iki şiiri *Venus and Adonis* (1593) ile *The Rape of Lucrece*'i (1594) ona ithaf etmişti. Bunlardan ilki, Venüs'ün Adonis tarafından reddedilmesini, ölümünü ve bunun sonucunda güzelliğin dünyadan kaybolmasını betimleyen uzun bir anlatı şiiriydi. Şiirde şehvetin yüceltildiğine yönelik muhafazakâr itirazlara rağmen, son derece popüler oldu ve yayınlanmasını takip eden dokuz yıl içinde altı kez yeniden basıldı.

1594'te Shakespeare, Court'taki tiyatro kumpanyalarının en popüleri olan Lord Chamberlain'in tiyatro kumpanyasına katıldı. 1599'da Shakespeare, Chamberlain'den ayrılan bir grup aktörle Chamberlain's Men adıyla bir birlik oluşturup zamanının en ünlü tiyatrosu hâline gelecek olan Globe isimli bir sahne kurdu. Shakespeare, Globe'dan kendi payına düşen parayla Stratford'daki evi New Place'i satın aldı. Ayrıca işleri bozulan babasının borçlarını ödeyerek onu rahata kavuşturdu.

Shakespeare, zamanının en önde gelen oyun yazarı olarak kabul edilirken, ulaşılan bilgiler hem onun hem de çağdaşlarının kalıcı şöhret yolunda oyun yazarlığına değil şiire daha çok önem verdiklerini gösteriyor. Shakespeare'in soneleri 1593

ile 1601 yılları arasında bestelendi, ancak 1609'a kadar yayımlanmadı. 1609'da *The Sonnets of Shakespeare* adıyla yapılan baskı, her biri üçer dörtlük ve birer beyitten oluşan—ve günümüzde Shakespeareyen sone formu olarak kabul edilen—154 soneyi içerir. Bunlar genel olarak iki gruba ayrılır: Yakın bir arkadaşa, yakışıklı ve asil bir genç adama hitap edenler ve şairin elinde olmadan âşık olduğu kötü huylu ama büyüleyici bir "Esmer Hanım"a yazılmış olanlar. Shakespeare'in neredeyse tüm soneleri, insanın zamanın çarkları karşısındaki çaresizliğini ve güzelliğin ve aşkın şiir yoluyla ölümsüz kılınması konularını ele alır.

Shakespeare, şiirlerinde ve oyunlarında, genellikle Latince, Fransızca ve yerel kökleri birleştirerek veya değiştirerek binlerce yeni kelime icat etti. *Oxford İngilizce Sözlüğü*'ne göre İngilizcenin gelişmesine yaptığı katkılardan bazıları şunlardır: *arch-villain, birthplace, bloodsucking, courtship, dewdrop, downstairs, fanged, heartsore, hunchbacked, leapfrog, misquote, pageantry, radiance, schoolboy, stillborn, watchdog* ve *zany*. Bu İngilizce kelimelerin ve daha nicelerinin patenti şaire aittir.

Shakespeare otuzdan fazla oyun yazdı. Bunlar genellikle dört kategoriye ayrılır: tarihî oyunlar, komediler, trajediler ve romantik oyunlar. İlk yazdıkları *Henry VI* gibi tarihî oyunlar ve *The Comedy of Errors* gibi komedilerdi. 1596'da Shakespeare ikinci trajedisi *Romeo ve Juliet*'i yazdı. Onun getirdiği başarı sonrası takip eden on iki yıl boyunca trajedi formuna geri dönerek yeni trajediler yazdı. Bugün en çok tanınan oyunları da bunlar oldu: *Julius Caesar, Hamlet, Othello, King Lear, Macbeth* ve *Antony ve Cleopatra*. Shakespeare son yıllarında *Cymbeline, A Winter's Tale* ve *The Tempest* ile romantik oyunlara geri döndü.

Kendisi hayattayken Shakespeare'in oyunlarından yalnızca on sekizi basıldı. Bunlar *quarto* baskı biçiminde ayrı ayrı yayımlandılar. Bütün eserleriyse ölümünden birkaç yıl sonra, 1623'te, *The First Folio* adıyla yayımlandı. Kitap, Shakespeare'in aktör dostları John Heminges ve Henry Condell tarafından derlenip yayımlanmıştı. Ön söz olarak Ben Jonson'ın bir şiiri kullanılmıştı. Bu şiirde Jonson, Shakespeare'in "yalnızca bir döneme değil, tüm zamanlara ait" evrensel bir yazar olduğunu/olacağını büyük bir isabetle tespit etmiştir. Kıymeti şimdiki kadar bilinmiyordu belki ama çağdaşları da Shakespeare'in başarılarını fark edip onun hakkını teslim ediyordu. Örneğin Francis Meres, 1598'de onun oyunlarını ve şiirlerini överek Shakespeare'den "bal dilli" yazar diye bahsetmiştir. Öte yandan, bir başka başarı öyküsü olarak, Chamberlain's Men, 1603'te kraliyet ailesi mensuplarının katılımıyla Londra'nın en önde gelen tiyatro kumpanyası hâline gelmiştir.

1612'de Shakespeare sahneden emekli olup Stratford'daki evine döndü. 23 Nisan 1616'da öldü ve iki gün sonra Stratford Kilisesi'ne gömüldü.

Shakespeare yaşadığı zamanda da saygın bir şair ve oyun yazarıydı, ama ünü

on dokuzuncu yüzyıla kadar günümüzdeki parlaklığına kavuşmamıştır. Özellikle romantikler Shakespeare'in dehasından çok etkilenmişler, Victoria döneminde yaşayanlarsa ona George Bernard Shaw'ın "bardolatry" (Shakespeare hayranlığı) diye tabir ettiğine benzer bir hürmetle bağlılıklarını sunmuşlardır. Yirminci yüzyıldaysa eserleri bilimdeki ve sanattaki yeni gelişmeler ve akımlar doğrultusunda defalarca yeniden keşfedilip tekrar benimsenmiştir. Günümüzde oyunları popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Shakespeare'in Oyunları (Kronolojik Liste):

Shakespeare'in oyunlarının yazılış ve sahneleniş tarihlerinin kesin sırası tartışmalıdır. Aşağıda listelenen tarihler yaklaşık olup oyunların ilk kez ne zaman oynandığına dair genel fikir birliğine dayanmaktadır:

1. *Henry VI* -Bölüm I (1589-1590)
2. *Henry VI* -Bölüm II (1590-1591)
3. *Henry VI* -Bölüm III (1590-1591)
4. *Richard III* (1592-1593)
5. *The Comedy of Errors* (Yanlışlıklar Komedyası) (1592-1593)
6. *Titus Andronicus* (1593-1594)
7. *The Taming of the Shrew* (Hırçın Kız) (1593-1594)
8. *The Two Gentlemen of Verona* (Veronalı İki Centilmen) (1594-1595)
9. *Love's Labour's Lost* (Aşkın Boşa Giden Emeği) (1594-1595)
10. *Romeo and Juliet* (Romeo ve Juliet) (1594-1595)
11. *Richard II* (1595-1596)
12. *A Midsummer-night's Dream* (Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası) (1595-1596)
13. *King John* (Kral John) (1596-1597)
14. *The Merchant of Venice* (Venedik Taciri) (1596-1597)
15. *Henry IV* -Bölüm I (1597-1598)
16. *Henry IV* -Bölüm II (1597-1598)
17. *Much Ado About Nothing* (Kuru Gürültü) (1598-1599)
18. *Henry V* (1598-1599)
19. *Julius Caesar* (Jül Sezar) (1599-1600)
20. *As You Like It* (Nasıl Hoşunuza Giderse) (1599-1600)
21. *Twelfth Night* (On İkinci Gece) (1599-1600)
22. *Hamlet* (1600-1601)
23. *The Merry Wives of Windsor* (Windsor'un Şen Kadınları) (1600-1601)
24. *Troilus and Cressida* (Troilus ve Cressida) (1601-1602)
25. *All's Well That Ends Well* (İyi Biten Her Şey İyidir) (1602-1603)
26. *Measure for Measure* (Kısasa Kısas) (1604-1605)
27 *Othello* (1604-1605)
28. *King Lear* (Kral Lear) (1605-1606)

29. *Macbeth* (1605-1606)
30. *Antony and Cleopatra* (Antonius ve Kleopatra) (1606-1607)
31. *Coriolanus* (1607-1608)
32. *Timon of Athens* (Atinalı Timon) (1607-1608)
33. *Pericles* (1608-1609)
34. *Cymbeline* (1609-1610)
35. *The Winter's Tale* (Kış Masalı) (1610-1611)
36. *The Tempest* (Fırtına) (1611-1612)
37. *Henry VIII* (1612-1613)
38. *The Two Noble Kinsmen* (İki Asil Akraba) (1612-1613)

Macbeth'e Giriş

Macbeth'in Kaynakları ve Konusu

Macbeth ya da özgün adıyla *The Tragedy of Macbeth*, William Shakespeare'in en kısa tragedyası olmasının yanında, *Hamlet, Othello* ve *Kral Lear* ile birlikte en önemli dört tragedyasından birisi olarak kabul edilir. Tahminen 1605'te veya 1606'da yazıldığı düşünülmektedir. Yazıldığı günden bu yana tüm dünyada hem profesyonel hem de amatör tiyatrolar tarafından sıkça sahneye konulmuştur ve konulmaya devam etmektedir.

Oyunun bir kısmı İngiliz vakanüvis Raphael Holinshed'in ve İskoç filozof Hector Boece'nin İskoç Kralı Mac Bethad (Macbeth) hakkında yazdıklarına dayanır. Macbeth'in hikâyesi, genellikle güç düşkünlüğü ve arkadaşlara ihanet konularında örnek bir hikâye olarak gösterilir.

Kısalığına rağmen *Macbeth*'i Shakespeare'in en önemli trajedisi sayanlar oldukça fazladır. Oysa *Macbeth* diğer birçok oyununda bulunan bazı özelliklerden yoksundur. Shakespeare'in ustası olduğu o ince duygusal dokunuşlar, o özgün mizahi dil ve sanatın o ince işçiliği bu oyunda pek görülmez. Çünkü bu oyunda hedef fazlasıyla ciddidir, oyunun itici gücü konudan herhangi bir sapmaya izin vermeyecek ölçüde katı ve inatçıdır. Oyun başından sonuna günahın insan hayatı üzerindeki etkilerini derinlemesine işler. Günahın alçaltıcı ve acı verici sonuçlarını felsefi bir temelde ele alır. Bu kadarla da kalmaz, insan hayatında kötülük yapmanın ölümcül yankılarını ve şeytana uymanın bütün tonlarını her türlü korkunç gerçeklikleri içinde önümüze serer.

Şair bize süslü bir tablo sunmaz, ancak sert ve sarsılmaz bir hedefle insanlığın en gerçek yaşam kesitlerinden birini gösterir. Tüm zamanların en büyük hainini Macbeth'in verdiğinden daha etkileyici bir ahlak dersine dünya edebiyatında az rastlanır.

Bu kadar ciddi bir hedef, önemsiz diyaloglara veya oyalanmaya izin vermez, bu nedenle oyunun aksiyonu hızlıdır. İnsani tutkunun karanlık ırmağı öyle hızlı akar ki hızla alçalan yatağını takip ederken karşılaştığımız şiddet ve acı sahneleriyle irkiliriz, fakat amansız bir büyü bizi karanlık suları yalnızlık ve yıkımın o son uçurumuna kadar takip etmeye zorlar. Okuyucunun ilgisi o kadar yoğun ve diri kalır ki olaylardan âdeta kendisi yaşamış gibi etkilenir.

Macbeth'in spekülasyona açık yönü etik içeriğinde yatar. Diğer oyunlar edebî veya eleştirel bakış açılarından incelenebilir, ancak burada ahlaki ders o kadar büyük bir öneme sahiptir ki, diğer tüm irdelemeler göreceli olarak önemsiz hâle gelir.

Macbeth, insan kalbinde kötülüğün ortaya çıkışı ve sonrasında izlediği güzergâh üzerine yazılmış bir eser olarak öğretilmeli ve değerlendirilmelidir. Oyunda ilk yoldan çıkma ânından, kurbanın doğasının tamamen değiştiği ve hak ettiği cezayı bulduğu âna kadar geçen süreç tüm ayrıntılarıyla verilir. Bütün spotlar bu ana tema üzerine çevrilidir. Şairin niyeti her ayrıntıda kendini gösterir. Günahtan etkilenen masumların yaşadıklarına da temas edilir. Çalkantılı şiddet eylemlerinin ve yıkımın ortasında masum ve barışçı karakterlerden oluşan bir ortam vardır. Bu ortam âdeta karanlık tutkuların ve acımasız hırsların üzerinde parlayan bir güneşli gökyüzü vazifesi görür. Bu ortamın saf ve lekesiz karakterleri buna rağmen günahın bedelini ölümle ödetmesini de bileceklerdir.

Belki de Shakespeare insan karakterini hiçbir eserinde bundan daha keskin ve ayrıntılı biçimde analiz etmemiştir. Suçun harici tezahürlerini ve insani cezasının izini sürmekle yetinmez, hayatın en ücra odalarına girer ve orada ikamet eden niyetleri ve güdüleri ifşa eder. İtibarın, nüfuzun ve şerefin kademeli olarak kaybı ve intikamın bir araya getirme gücü, kalpte başlayan ve yaşama nüfuz eden dâhilî bir sürecin haricî tezahürlerinden başka bir şey değildir. Oyun açıkça suçlunun gerçek cezasının kendisine insan eliyle verilen ceza olmadığını gösterir. Bu da oldukça acı verici, aşağılayıcı ve korkunç olabilir, ama yakında sona erecektir. Onun gerçek cezası karakterinde meydana gelen bozulma ve yozlaşmadır. Buna karşı mücadele veremez, bu artık onun sonsuz laneti hâline gelmiştir. Şeytana uyup suç işleyen bir adam, onu tüm gözlerden gizleyebilir; ama aynı anda farkında olmadan kendi sinesine artık hiç kaçamayacağı bir azabın tohumlarını ekmiştir.

Macbeth'in cezası, onu öldüren Macduff'un eliyle verilmiş olmaz aslında. Bu onun yaşadığı sıradan olaylardan biri gibidir. Onun esas cezası yıllar boyunca çektiği ve en acımasız ölümden bin kat daha kötü olan ahlaki bir bozulmanın sancılarıdır. Öfkeli bir vicdanın yarattığı bu acılar şair tarafından o kadar güçlü bir şekilde tasvir edilir ki onun suçunun okur nezdinde yarattığı öfke ve dehşet eserin sonunda neredeyse onun mutlak sefaletine acımaya dönüşür.

Kocasının suç ortağı olan Lady Macbeth'te de aynı durumu izleriz. Oyunun başında merhamet nedir bilmeyen çelik iradeli bu kadının, kocasına cinayeti telkin ederken aslında onun yararına davrandığını sanması da tabii oyundaki en dikkat çekici ironilerden biridir. Başlangıçta duygularını daha ustalıkla gizleye-

bilmesine rağmen, ilerleyen perdelerde ruhunu tüketen pişmanlığın yıkıcı etkileri önce uyurgezerlik sahnesinde ortaya çıkar, en sonundaysa hayatını kaybetmesine yol açar.

Oyunun teması kısaca tanımlanmak istenirse, hırsın, yüksek hedefleri doğrultusunda büyük eylemleri gerçekleştirebilecek olmasına rağmen dış engeller tarafından kısıtlanmış gözü pek bir kişiliğe şeytani bir yaşam gücü aşılayarak neler yaptırabileceğini ve bu kötücül eylem ve eylemlerin sonucunda kişiliğinin nasıl dönüştüğünü göstermesidir, denebilir.

Macbeth'te Cadılar

Her ne kadar çeviride mecburen "cadı" kelimesi kullanılsa da Shakespeare bu varlıklar için hiçbir zaman "witch" kelimesini kullanmaz. Onun yerine bu üç doğaüstü yaratığı "the weird sisters" diye tanımlar. "Weird" kelimesinin karşılıklarından biri de "kader"dir. Bu yüzden bazı eleştirmenlere göre bu yaratıklar kaderi temsil ederler. Macbeth geleceği onlardan öğrenir, söyledikleri doğru çıkar. Ancak Cadılar bunun ötesinde yönlendirici bir role sahip değildir. Sonuçta Macbeth'e hiçbir zaman cinayet işlemesini söylemezler. Burada asıl söz sahibi olan Macbeth'in kendi iradesi ve Lady Macbeth'in onu bu yöndeki teşvikidir.

Lady Macbeth

Başlangıçta Lady Macbeth, Macbeth'e göre çok daha atılgan ve kararlıdır. Macbeth'i yönlendiren de onun bu kararlılığı olur. Lady Macbeth kötü ruhlardan vicdan azabı çekmeden cinayet işleyebilecek gücü ister. Kadınlığından kurtulmayı, baştan aşağı kötülük ve zalimlikle donanmayı, sütünü zehre dönüştürmeyi diler. Bununla beraber insanı besleyip büyüten ve anneliğin simgesi olan süt gerçekten zehre dönüşse bile Lady Macbeth'in vicdan azabından ölmesini engelleyemez. Zorla bilinçaltına itip kendisinden bile sakladığı insani duyguları sonunda ağır basarak gün yüzüne çıkar ve onu kendi canına kıymaya sevk eder.

Macbeth'in Daha Önceki Türkçe Çevirileri:

-*Macbeth*. Çev. Aytaç Balkaya. Mısır: Matbaa-i ictihad, 1909.
-*Makbet*. Çev. Mehmet Şükrü. İstanbul, 1931.

-*Macbeth*. Çev. Orhan Burian. 1946. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999.
-*Macbeth*. Çev. Sabahattin Eyüboğlu. 1962. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1967.
-*Macbeth*. Çev. Nazım Engin. İstanbul: Şehir Operası Yayınları, 1964.
-*Macbeth*. Çev. Bülent Bozkurt. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.
-*Macbeth*. Çev. Can Doğan. İstanbul: Mitos Boyut Yayınevi, 2007.
-*Macbeth*. Çev. Nakip Can Kaçmaz. Afyonkarahisar: Dönüşüm Yayınları, 2019.
-*Macbeth*. Çev. Sevin Okyay. İstanbul: İthaki Yayınları, 2022.

Kaynakça:

Macbeth. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Macbeth> erişilme tarihi: 20.08.2022.
Shakespeare, William. *Macbeth*. Charles W. French. London: MacMillan and Co., 1911. *Shakespeare Online*. 30 Sept. 2013. <http://www.shakespeare-online.com/plays/macbeth/themesmacbeth.html> erişilme tarihi: 20.08.2022.
Urgan, Mîna. *İngiliz Edebiyatı Tarihi-I.* İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1986.
Urgan, Mîna. *Shakespeare ve Hamlet*. İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1984.

MACBETH

WILLIAM SHAKESPEARE

OYUNDAKİ KİŞİLER

DUNCAN:	İskoçya Kralı
MALCOLM,	
DONALBAIN:	Kral Duncan'ın oğulları
MACBETH:	Glamis Beyi, sonra Cawdor Beyi, daha sonra İskoçya Kralı
BANQUO,	
MACDUFF,	
LENNOX,	
ROSS,	
MENTEITH,	
ANGUS,	
CAITHNESS:	İskoç Soylular
FLEANCE:	Banquo'nun oğlu
SIWARD:	Northumberland Kontu
GENÇ SIWARD:	Siward'ın oğlu
SEYTON:	Macbeth'in emir subayı
ÇOCUK:	Macduff'ın oğlu
BİR İNGİLİZ HEKİMİ	
BİR İSKOÇ HEKİMİ	
BİR SUBAY	
BİR KAPICI	
BİR YAŞLI ADAM	
LADY MACBETH	
LADY MACDUFF	
LADY MACBETH'İN NEDİMESİ	
HECATE:	Cadılar kraliçesi
ÜÇ CADI	

Beyler, subaylar, askerler, katiller, hizmetliler, haberciler, ruhlar.

(Sahne: Dördüncü perdenin sonu İngiltere'de, oyunun geri kalanı İskoçya'da geçer.)

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

Açık bir arazi.

(Gök gürler, şimşekler çakar. Üç cadı girer.)

BİRİNCİ CADI
Bir daha ne zaman buluşalım üçümüz?
Gökler gürleyip şimşekler çakarken mi,
Yoksa yağmurlar yağarken mi?

İKİNCİ CADI
Kargaşa ve savaş sona erdiği zaman.
Bir taraf kazanıp diğeri kaybettiği zaman.

ÜÇÜNCÜ CADI
Gün batmadan belli olur o.

BİRİNCİ CADI
Nerede buluşalım?

İKİNCİ CADI
Fundalıkta.

ÜÇÜNCÜ CADI
Macbeth'le görüşeceğiz orada.

(Cadılar, biri kedi, diğeri kurbağa görünümünde olan cinlerin çağrısını duyar.)

BİRİNCİ CADI
(Kediye seslenerek) Geliyorum Graymalkin.

İKİNCİ CADI
Kurbağa Paddock çağırıyor beni de.

ÜÇÜNCÜ CADI
(Kendi çağrısına) Tamam, hemen geliyorum!

HEPSİ
İyi kötüdür, kötü de iyidir madem,
Uçup gidelim sisin pusun içinden.

(Çıkarlar.)

II. SAHNE

Forres yakınlarında bir ordugâh.

(Dışarıdan borazan ve savaş sesleri gelir. Kral Duncan, oğulları Malcolm ile Donalbain, Lennox ve hizmetliler girer. Yaralı bir subayla karşılaşırlar.)

DUNCAN
Kanlar içindeki bu adam da kim?
Görünüşüne bakılırsa
İsyanla ilgili en son haberleri bize verebilir.

MALCOLM
Benim tutsak alınmama yiğitçe karşı koyan subay bu.
Merhaba kahraman asker!
Sen bıraktığında çarpışmalar ne durumdaydı, anlat krala.

SUBAY
Bir süre başa baş gitti çarpışmalar.
Kimin kazanacağı belli olmuyordu.
Taraflar sarılıp birbirinin kımıldamasını önleyen

Yorgun boksörlere benziyorlardı. Hain Macdonwald—
İsyancı başı olarak dünyaya gelmiş âdeta, ne kadar
Melanet ararsan hepsi onda—batı adalarından yaya atlı
Demeyip birçok İrlandalı asker toplamış. Kahpe felek de
Sanki onun kapatması olmuş, sürekli ona gülümsüyordu.
Ama bütün bunlar yetmedi. Ne yapsa başaramadı.
Çünkü kahraman Macbeth—sonuna kadar hak etti bu sıfatı
Doğrusu—o kahpe feleğe de pabucunu ters giydirerek,
İşlemekten ısınmış kanlı kılıcını savurarak önüne geleni
Devirdi ve sonunda dikildi bu şerefsizin karşısına.
Dikilir dikilmez de tek kelime bile konuşmadan
Yarıverdi herifi göbeğinden boğazına kadar.
Sonra da getirip kellesini surların üstüne dikti.

DUNCAN
Aslan kuzenim benim! Ne yiğittir o!

SUBAY
Bahar geldiğinde güzel havalarla birlikte
Nasıl fırtınalar ve gök gürültüleri de gelirse,
Bu iyi haberlerin ardından kötü haberler geldi.
İskoçya'nın Kralı, dinleyin efendim, şöyle oldu:
Yiğit ve haklı mücadelemizin sonucunda
İrlandalı kuvvetler henüz ortadan yok olmuşlardı ki
Bu kez Norveç Kralı bu fırsattan istifade ederek,
Yeni silahlar ve taze güçlerle saldırıya geçti.

DUNCAN
Komutanlarımız Macbeth'le Banquo'nun
Gözünü korkutmadı mı bu durum?

SUBAY
Evet, serçenin kartalın gözünü, tavşanın aslanın gözünü
Korkuttuğu kadar! İşin doğrusu,
Çift gülleyle doldurulmuş toplar gibiydiler,
Öncekinden iki kez daha büyük bir güçle
Saldırıp darbe üstüne darbe indirdiler yeni düşmana.

Belki yıkanmak istiyorlardı düşmanlarının kanında,
Belki de tarihe geçmek istiyorlardı İsa'nın çarmıha gerildiği
Golgotha'ya çevirerek savaş alanını—
Fakat başım dönüyor, yaralarım yardım istiyor artık.

DUNCAN
Yaraların da sözlerin de sana onurdan başka bir şey vermiyor.
Cerrahlara götürün onu.

(Subay hizmetlilerin yardımıyla çıkar. Ross ve Angus girer.)

Bu gelen kim?

MALCOLM
Soylu Ross.

LENNOX
Gözlerinde telaş var.
İlginç haberleri varmış gibi duruyor.

ROSS
Tanrı kralı korusun!

DUNCAN
Nereden geliyorsun beyim?

ROSS
Fife'tan, yüce kralım, Norveç bayraklarının kibirle
Dalgalandığı, dalgalanıp halkımızı huzursuz ettiği yerden.
Norveç Kralı, hain Cawdor Beyi'nden de destek alarak,
Çok sayıda askerle birlikte kanlı bir saldırıya girişti.
Ta ki savaş tanrıçasına koca olacak yiğit Macbeth
Zırhını kuşanıp onun karşısına dikilene dek.
Güce güç, kılıca kılıçla karşılık verip yıldırdı düşmanı.
Böylece bizim oldu sonunda zafer!

DUNCAN
Ne büyük mutluluk bu!

ROSS
Yani artık Norveç Kralı Sweno
Barış antlaşması yapmak istiyor.
Ona Saint Colme's Inch'e geri dönmelerini
Ve bize on bin altın ödemelerini, aksi takdirde
Ölülerini gömmelerine bile izin vermeyeceğimizi söyledik.

DUNCAN
Cawdor Beyi bir daha asla ihanet edemeyecek bize.
Gidip idam edileceğini duyurun ve Macbeth'e de
Cawdor'un unvanlarının kendisine verileceğini söyleyin.

ROSS
Emriniz başım üstüne kralım.

DUNCAN
Onun yitirdiklerini soylu Macbeth kazandı.

(Çıkarlar.)

III. SAHNE

Fundalık.

(Gök gürler. Üç cadı girer.)

BİRİNCİ CADI
Neredeydin kardeş?

İKİNCİ CADI
Domuz öldürüyordum.

ÜÇÜNCÜ CADI
Ya sen kardeş?

BİRİNCİ CADI
Bir denizcinin karısı kucağındaki kestaneleri
Ağzını şapırdatarak hapur hupur yiyordu.
"Bana da ver bir tane," dedim. "Hadi oradan cadı!"
Diye bağırmasın mı şişko karı. Kocası *Tiger* gemisiyle
Halep'e gitmiş. Ben de atlayıp bir kevgire
Gideceğim peşinden. Hem de kuyruksuz fareler gibi gideceğim.
Vallahi gideceğim, billahi gideceğim.

İKİNCİ CADI
Sana rüzgâr vereyim öyleyse.

BİRİNCİ CADI
Sağ olasın.

ÜÇÜNCÜ CADI
Bir rüzgâr da ben vereyim.

BİRİNCİ CADI
Bütün rüzgârlar ben hangi limana,
Hangi yöne es dersem oraya eser.
Hayatını çekip alacağım damarlarından.
Ne gece ne de gündüz gözüne uyku girmeyecek.
Lanetli bir adam olarak yaşayacak ömür boyu.
Dokuz kere dokuz hafta boyunca acı çekecek,
Sararıp solacak, bitip tükenecek.
Gemisini batıramasam da
Sürüklerim o kıyıdan bu kıyıya.
Bak bende ne var.

İKİNCİ CADI
Göstersene, göstersene!